

INTERESUL NAȚIONAL ȘI INTEGRAREA EURO-ATLANTICĂ

NATIONAL INTEREST AND EURO-ATLANTIC INTEGRATION

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA*
Anamaria Iorga**

***Rezumat:** Interesul primordial al unui stat este acela de a ființa. Existența lui, însă, este determinată de o serie de considerente interne sau externe lui, iar istoria a stat mărturie apariției și dispariției a numeroase entități statale. Fără a aborda, în prezentul studiu, aspectele legate de rațiunile care stau la baza constituirii unui stat sau de resursele lui de putere și influență, vom reține doar faptul că, în cele mai multe cazuri, elementele care permit existența acestuia sunt cele de ordin istoric, al apartenenței unei populații la un anumit teritoriu sau al altor liante care coagulează componentele unui stat. Toate aceste elemente sunt cuprinse în documentele programatice elaborate de instituțiile publice, funcție de riscurile, vulnerabilitățile, amenințările considerate, atât cele cunoscute, identificate deja, cât și cele potențiale, determinate de posibile evoluții ale mediului internațional de securitate sau de alterări ce pot surveni în cel intern.*

Pentru a exista, atât statele, cât și organizațiile vor tinde să își consolideze poziția prin, de cele mai multe ori, extinderea rolului și atribuțiilor deținute. Astfel, interesul apartenenței la o formă de organizare supra-statală este, dincolo de cel evident economic, militar, cultural etc, acela al promovării legitimității naționale și al impunerii, la o scară mai mare, a rolului sau influenței naționale. Vorbim, așadar, de „actori regionali” atunci când ne referim la state care își asumă o asemenea vocație sau de organizații cu aspirații/responsabilități internaționale, deși aria geografică pe care acestea o acoperă este una strict regională.

Abordarea interesului național reține un aspect de maximă actualitate, în contextul în care Președintele României a promovat, în primul trimestru al acestui an, Strategia Națională de Apărare a Țării, un document major pentru buna funcționare a instituțiilor statului român, căruia îi vor urma, în orizonturi de timp determinate, alte documente precum Carta Albă a Apărării, Strategia Militară, Doctrina Armatei României, etc. Toate aceste documente reprezintă, în fapt, un mecanism al statului de re-evaluare a principalelor coordonate din domeniul securității și apărării, de re-așezare a priorităților, de identificare a anumitor erori în evaluările anterioare sau în mecanismele de implementare a acestora. O corectă identificare și delimitare a conceptelor în plan

* Universitatea Națională de Apărare – București.

** Departamentul pentru Politica de Apărare și Planificare/Ministerul Apărării Naționale – București.

național de către decidenții politici ai României, reprezintă un demers ambițios care va contribui, de ce nu?, la legitimarea țării noastre în plan internațional.

Cuvinte-cheie: interes național, integrare/aderare, cooperare, integrare euroatlantică.

Abstract: *The main interest of a state is that of existing. However, its existence is determined by a series of internal or external reasons and history has witnessed the emergence and disappearance of a great number of state entities. Without approaching in this study the aspects related to the reasons underlying the setting up of a state or its power and influence resources, we will only take into account the fact that, more often than not, the elements allowing its existence are historical, namely the relation between a population and a territory or other links connecting the components of a state. All these elements are comprised in the programmatic documents issued by the public institutions, in keeping with the risks, vulnerabilities and threats taken into consideration, both known, as already identified, and potential, determined by possible evolutions in the international security environment or alterations in the internal one.*

In order to exist, both states and organizations will tend to strengthen their position, more often than not, by extending their role and tasks. Thus, the interest of belonging to a super-state organization form is, beyond the obviously economic, military, cultural etc ones, that of promoting national legitimacy and imposing the national role or influence on a larger scale. Therefore, when referring to states that assume such a vocation or organizations with international aspirations/vocation, we are talking about “regional actors”, though the geographical area they cover is strictly regional.

Approaching the national interest is an extremely current aspect, now that the President of Romania approved in the first term of this year a crucial document for the good functioning of the Romanian state’s institutions, to be continued in due time by other documents such as the White Charter of Defense, the Military Strategy, the Doctrine of the Romanian Armed Forces etc. All these documents represent, in fact, the state’s mechanism of re-evaluating the main co-ordinates as regards security and defense, a re-consideration of priorities, the identification of certain errors in the previous evaluations or the mechanisms for their implementation. A correct identification and delimitation of concepts at a national level by Romania’s political decision-makers is an ambitious project which will contribute – why not? – to the international legitimacy of our country.

Keywords: national interest, integration/joining, cooperation, Euro-Atlantic Integration.

Introducere:

„La mijlocul secolului al XIX-lea, omul de stat britanic lord Palmerson spunea că «marile puteri nu au alianțe veșnice, ci doar interese de durată». Scurt, cinic și cuprinzător.”¹

Abordarea interesului național, în special prin raportarea acestuia la comunitatea euro-atlantică, constituie, în fapt, o invitație la dezbatere. Tema, obiect al numeroase studii de anvergură și o preocupare veche a sociologilor și politologilor, este generoasă, amplă și, prin magnitudinea ei, intimidantă. Interesul național este în strânsă legătură cu alte noțiuni la fel de complexe, precum securitate, stat, cooperare.

Asemeni multor altor concepte vehiculate în sfera social-politică, cel referitor la interesul național, deși relativ ușor de intuit, este dificil de cuprins în cadrul unei definiții. Volatilitatea noțiunii și-ar putea găsi explicația în tocmai utilizarea ei la singular, dându-ne astfel impresia că ar fi vorba de un singur generos, atotcuprinzător „*interes național*”². În fapt, observăm că interesul național are o „rădăcină/sursă” intangibilă – ex.: „*România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil*”³ – din care se ramifică interese subsidiare, bineînțelese inter-conectate și așezate într-un ansamblu armonios, dar care se pot condiționa sau potența reciproc, funcție de împrejurări. „Interesul național” nu se modifică în esența lui, asociată de cele mai multe ori însăși existenței statului, nucleul la care poate fi redus fiind peren sau, în mod sigur, vizând durate suficient de mari de timp. Drept consecință, putem afirma că interesul național nu face obiectul negocierilor⁴, dar traducerea lui în practica politică, precum și posibilele alterări ale mediului de securitate, pot determina modificări ale straturilor succesive care înconjoară nucleul dur al „interesului național” și care constituie, de altfel, „poziția asumată a unui stat”.

Studiul de față va nota anumite repere în conturarea interesului național și în protejarea sau potențarea acestuia prin intermediul organizațiilor de cooperare regională din care facem parte.

¹ Adrian Cioroianu, „*Geopolitica Matrioșkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*”, editura Curtea Veche, București, 2009.

² „De regulă vorbim despre „interesul național” numai la singular, ca despre un adevăr unic, indiscutabil și imuabil, stabilit aprioric de o forță aproape supranaturală care l-a revelat „aleșilor” săi” – Adrian Severin, <http://adrianseverin.com/interesul-national-si-interesele-nationale/>

³ Constituția României publicată în monitorul oficial nr. 767 din 31 octombrie 2013.

⁴ <https://bogdanmandru.wordpress.com/relatii-internationale-ce-reprezinta-interesul-national/>

Delimitări ale conceptelor utilizate:

Potrivit Strategiei Naționale de Apărare a Țării (2015)⁵, document programatic care surprinde, la nivelul unui stat, principalele coordonate ale mediului de securitate, interesele naționale de securitate a țării sunt: *„garantarea caracterului național, a suveranității, independenței, unității și indivizibilității statului; apărarea integrității și inalienabilității teritoriale a țării; apărarea și consolidarea democrației constituționale și a statului de drept; protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor cetățenilor și garantarea siguranței lor; garantarea dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale; valorificarea resurselor și a poziționării geo-strategice ale țării noastre în vederea atingerii nivelului de bunăstare la care cetățenii sunt îndreptățiți; reducerea decalajelor de dezvoltare și reconstrucția marilor sisteme publice; asigurarea ireversibilității apartenenței la sistemul de apărare colectivă transatlantic; consolidarea Uniunii Europene și participarea activă la procesele de integrare în interiorul acesteia”*.

Notăm alăturarea elementelor identificate drept interese naționale de securitate care vizează aspecte ce țin de însăși identitatea statului (teritoriu, populație, infrastructură), de cele care au capacitatea de a le potența (apartenența la sistemul de apărare colectivă transatlantic, participarea activă la procesele de integrare din interiorul Uniunii Europene), respectiv ar putea fi catalogate drept „garanți” ai primelor elemente menționate. Ultimele două interese naționale aparțin, mai degrabă, sferei relațiilor internaționale. În fapt, conceptul în sine de „interes național” poate fi protejat și promovat doar prin referire la sfera relațiilor internaționale, unde statele sunt recunoscute ca actori și definite prin raportarea la elementele care le singularizează: granițe, vecini, suprafață, populație, resurse, etc.

Pentru a putea fi „cuantificat” și astfel tradus în practici politice, interesul național este translatat în obiective naționale de securitate, care ulterior vor face obiectul unor alte documente programatice (Carta Albă a apărării, Doctrina Armatei României, Strategia Militară – la nivel de Minister al Apărării Naționale), unde nu toate sunt de interes public. Acestea transpun în sarcini și obiective punctuale elementele majore stabilite prin intermediul documentelor programatice inițiale sau a programului de guvernare. Astfel, deși, după cum afirmam mai sus, există un nucleu fix al „interesului național”, clasa politică poate decide, funcție de prioritățile anunțate prin intermediul programului de guvernare promovat în cadrul

⁵ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, p. 8, <http://www.presidency.ro/static/Strategia%20Nationala%20de%20Aparare%20a%20Tarii.pdf>

procesului electoral, articularea cu prioritate a anumitor sectoare/domenii: educație și învățământ, apărare, infrastructură, comunicații, sector agricol, industrial, etc.

Considerații asupra nevoii de apartenență. Garanții de securitate

„Astăzi, globalizarea și integrarea regională constituie două procese interdependente caracterizate prin complexitate, pluridimensionalitate și dinamism. Ambele au efecte atât benefice, cât și nedorite pentru statele lumii și cetățenii acestora. În timp ce unele state, de regulă, cele dezvoltate economic și puternice, prin puterea lor militară, politică și demografică, prin resursele lor umane, naturale, financiare și teritoriale însemnate beneficiază din plin de consecințele favorabile ale globalizării și integrării regionale, altele, îndeosebi țările în curs de dezvoltare, ce au o forță economică, militară, demografică și resurse naturale relativ modeste, cunosc efectele nedorite ale celor două procese. Fiecare dintre aceste state acționează diferit în direcția atingerii intereselor naționale. Astfel, statele în dezvoltare caută să se integreze în diferite organizații economice, politico-economice, politico-militare regionale în speranța că vor limita consecințele negative ale globalizării, prezervându-și și promovându-și interesele naționale.”⁶

În măsura în care securitatea națională este definită drept „starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept precum și climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție”⁷, iar interesul național ar putea fi rezumat la „necesitatea de supraviețuire a statului”⁸, atunci rezultă că interesul național vizează menținerea „stării de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică”. Aflat, astfel, în strânsă legătură cu „existența și dezvoltarea” statului, interesul național ar trebui să reflecte modificări majore ale echilibrului în care statul respectiv ființează, respectiv alterarea mediului internațional de securitate (ex. acțiunile F. Ruse în Ucraina) sau o ruptură puternică a contextului intern (ex. o calamitate naturală sau atentatele teroriste din 11 septembrie 2001).

⁶ „Interesele naționale și folosirea instrumentelor de putere națională pentru promovarea și apărarea acestora. Cazul României”, dr. Petre Duțu, Cristina Bogzeanu, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

⁷ Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României

⁸ „Interesele naționale și folosirea instrumentelor de putere națională pentru promovarea și apărarea acestora. Cazul României”, dr. Petre Duțu, Cristina Bogzeanu, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

Pentru protejarea „stării de legalitate, de echilibru și de stabilitate”, statul va tinde, inevitabil, să se alătore altor state care promovează interese apropiate celor deja identificate în plan național, condiționate, așadar, de factori relativ similari și situate în proximitate. Aparent însă, interesul de a aparține unei organizații regionale sau internaționale de cooperare diferă de la un stat la altul, așa cum interesul organizației poate fi modificat de-a lungul timpului. Practica politică, cea care, în final, rămâne măsura tuturor lucrurilor, a demonstrat că Organizația Tratatului Atlanticului de Nord s-a constituit ca răspuns la o amenințare statală pentru ca, ulterior căderii Zidului Berlinului, rațiunea sa de a fi să sufere adaptări succesive. Astfel, în anumite cazuri, existența în sine a unei organizații devine un interes (din rațiuni care țin de dificultatea aducerii la un numitor comun a mai multor state, de existența unor acorduri, a unor mecanisme și a unui întreg aparat de ființare, etc), după cum a fost cazul de succes al NATO, organizație care își probează și în prezent numeroase motive pentru care ar trebui să continue să existe sau cazul nu la fel de fericit al Uniunii Europene Occidentale, organizație constituită în 1948 și dizolvată, prin intermediul unei declarații comune a statelor membre⁹, în 2010.

Recunoașterea și, în consecință, constituirea unui stat (ex.: Sudanul de Sud), sau decizia de protejare, în comun, a unor interese identificate și crearea a unei organizații (ex.: formarea Uniunii Europene), reprezintă procese anevoioase, îndelungi, astfel încât disoluția acestora, odată constituite, este în egală măsură dificilă.

Am afirmat anterior că, aparent, statele ar avea interese diferite în participarea la o organizație sau alta. Prin aceasta, autorii nu contestă faptul că în interiorul oricărei organizații (după cum se poate afirma și despre un stat) nu ar exista și alte rațiuni decât cele ale protejării dreptului sau nevoii de existență, dar apreciem că acesta din urmă este cel mai important. Evident, toate celelalte interese sau beneficii, inclusiv cele de ordin economic, derivă din nevoia primară de a exista și de a-și consolida aceasta. Dacă, spre exemplu, la nivelul anului 1951, Franța, Germania de Vest, Belgia, Italia, Olanda și Luxemburg, au decis să semneze Tratatul de la Paris, pentru a partaja, în fapt, resursele de oțel și cărbune deținute, statele care s-au alăturat ulterior comunităților/organizațiilor de cooperare europeană, până la constituirea, în 1992, a Uniunii Europene propriu-zise și chiar dincolo de acest moment, au avut interese diferite, toate însă mizând pe un singur aspect comun: existența.

⁹ „Uniunea Europei Occidentale, dizolvată oficial”, 1 aprilie 2010, http://arhiva.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles/displayArticle/articleID_19814/Uniunea-Europei-Occidentale-dizolvata-oficial.html

Conceptul de securitate, ca și garant al existenței unui stat, vizează mai multe paliere și poate fi influențat, nu încapă nicio îndoială în actualul mediu de securitate, de o serie de factori provenind din domeniul industrial, economic, de mediu sau cultural. De altfel, conceptul de „securitate extinsă” vizează tocmai această interdependență între diferite segmente aparent distincte din interiorul unui organism statal, oricare dintre acestea având capacitatea de a produce daune majore securității unui stat. *„Securitatea nu mai poate fi analizată în termeni de alegere politică, de capabilități și intenții ale unui stat, ci vulnerabilitățile, riscurile, pericolele și amenințările la adresa securității au căpătat acum o semnificație sistemică. De exemplu, restrângerea definiției securității la conceptele de integritate teritorială sau de interese naționale determină excluderea din analiză a amenințărilor de natură socială la adresa societății interne sau internaționale. Redefinirea securității astfel încât să includă și dimensiunea economică, ca un element separat și cu importanță egală, este concomitentă cu preocuparea de a identifica și celelalte dimensiuni ale unei noi agende de securitate (politici macroeconomice, factori de natură culturală și de natură politică, mediu etc.).”*¹⁰ De altfel, fără a divaga prea mult de la tema principală a studiului de față, menționăm doar că tocmai această versatilitate a conceptului de securitate, maximizată de interconexiunile specifice realităților curente, constituie condițiile necesare apariției și promovării amenințărilor hibride, care profită de vulnerabilitățile mediului actual. De notat, totodată, că vulnerabilitățile se referă, de cele mai multe ori, la deficiențe care pornesc din interiorul unui sistem, iar pentru adversarii acestuia o simplă observare a momentelor apariției acestor vulnerabilități permite distrugerea sistemului din interior, fără nici măcar a avea capacitatea de a identifica, până la un anumit punct, inamicul¹¹.

Un argument suplimentar pentru „gruparea” sau „asocierea” statelor care au interese similare, și care, prin cedarea, la nivelul organizației, a unor „privilegii” care țin de sfera internă de organizare și funcționare a statului, primesc în schimb

¹⁰ Alexandra Sarcinschi, *„Elemente noi în studiul securității naționale și internaționale”*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.

¹¹ „în concepția Școlii de la Copenhaga, amenințările se pot manifesta într-o varietate de contexte politice sau domenii ale vieții: politic, economic, militar, cultural, demografic, ecologic etc. În opinia specialiștilor danezi, studiile de securitate ar trebui să fie centrate pe identificarea, localizarea și evaluarea celor mai importante măsuri de „securizare” inițiate de actorii principali ai vieții sociale. Ei ilustrează acest cadru de analiză prin aplicarea sa atât în domeniul militar, cât și în cele non-militare ale securității, iar rezultatul constă într-o „hartă” a problemelor contemporane ale securității, fiecare fiind identificată în funcție de patru variabile: caracteristica spațială (local, regional, global), localizarea sectorială (militar, politic, economic, cultural, ecologic), identitatea principalului actor (state, actori societali, organizații internaționale) și natura obiectului de referință (state, națiuni, principii, mediul înconjurător).”, ibidem.

nu doar garanții suplimentare de securitate, ci și posibilitatea accesării unor abordări diferite a unor problematici relativ similare. Toate organizațiile internaționale care operează în domeniul securității sau al relațiilor internaționale au mecanisme de consultare în domenii variate, prin intermediul cărora sunt realizate schimburi de informații, elaborate și prezentate evaluări ce vizează diferite zone de interes, etc.

Protejarea intereselor naționale ar putea fi realizată prin promovarea, la scară regională, a intereselor naționale și asumarea unui rol de lider regional, respectiv prin identificarea acelei comunități care împărtășește valorile sau interesele comune. Mediul de securitate actual dovedește că ocuparea unor noi teritorii sau contestarea validității unor acorduri internaționale nu mai necesită recurgerea la forțele armate. Afirmarea unui stat sau protejarea, respectiv promovarea intereselor sale, are „nevoie de o rețea de aranjamente regionale de securitate colectivă. Atât ONU, cât și NATO, UE și OSCE sunt instituții partizane unui astfel de tip de securitate. Securitatea colectivă are la bază premisa conform căreia amenințările pot apare din interior, nu neapărat din exterior, iar evitarea pericolului este cel puțin la fel de critică precum răspunsul la amenințări cu capacitățile proprii. Aranjamentele de securitate colectivă includ, nu exclud, sursele potențiale de pace, stabilitate și bunăstare a participanților. Statele cu forțele lor armate și alianțele pentru apărare comună pot coexista cu variantele de securitate colectivă. Opiniile majorității sunt centrate pe ideea că investirea în mecanisme colective non-statale de restabilire și menținere a securității va crea parteneri puternici pentru state și alianțe, în această perioadă de căutări pentru securitatea post-hegemonică”¹².

Concluzii

„James Rosenau studiază evoluția mediului internațional de securitate, înainte și după Războiul Rece, prin prisma aceleiași teorii a complexității. Principala concluzie este că, după Războiul Rece, se naște o nouă epocă, o epocă a multiplelor contradicții: sistemul internațional este mai puțin dominant, dar mai puternic; statele se transformă, dar nu dispar; suveranitatea statului este erodată, dar puternic valorizată; granițele nu permit trecerea intrușilor, dar sunt caracterizate de un grad crescut de porozitate etc. Din analiza acestor contradicții rezultă o serie de interogații complexe: Cum poate fi evaluată o lume caracterizată de ambiguitate? Cum poate fi studiat un spațiu politic aflat într-o continuă transformare, în care, simultan, unele dimensiuni se erodează, iar altele se întăresc? Cum pot fi reconceptualizate politicile de securitate națională, astfel încât să includă noțiuni diferite, precum identitate, afiliație și teritorialitate?

¹² Alexandra Sarcinschi, *op. cit.*, p. 21.

Rosenau afirmă că limpezimea unor asemenea întrebări, dar și incertitudinea pe care o generează, întăresc convingerea că suntem adânc implicați într-un proces de transformare epocală, proces susținut de o nouă viziune asupra lumii și, implicit, asupra mediului de securitate. În miezul acestei viziuni se află convingerea că ordinea care caracterizează familiile, comunitățile, țările și sistemul global, se bazează pe contradicții, ambiguități și incertitudini.¹³

Este evident că mediul internațional suferă mutații semnificative. Actorii își disimulează identitatea, utilizează instrumente vechi cărora le dau noi întrebuințări pentru a obține alte rezultate decât cele intenționate inițial, iar elemente constituente ale relațiilor internaționale (precum acorduri internaționale) sunt în prezent contestate. O nouă ordine mondială, care transformă în avantaje efectele globalizării este în curs de conturare, iar favoriții scenei internaționale de ieri nu vor fi neapărat și cei ai dispunerii de mâine.

În acest proces de transformare, resimțit atât în planul doctrinar (apar noi concepte, noi strategii), cât și în cel tehnologic sau fizic (sunt trasate noi granițe, există o tendință evidentă de fragmentare a unor state în vreme ce altele /F. Rusă/ își extinde teritoriul) vulnerabilitățile statelor slabe sunt exploatate pentru a adânci deficiențele acestora și, prin contrast, a întări pe cele puternice.

Corecta identificare și definire a interesului național, precum și stabilirea celor mai bune mijloace pentru protejarea acestuia este, în consecință, extrem de importantă pentru orice stat. În proces trebuie implicate toate instituțiile care dețin responsabilități în domeniul securității și apărării, cărora le va reveni, ulterior, menirea de a implementa deciziile asumate la nivel central.

BIBLIOGRAFIE

- *** Strategia Națională de Apărare și Securitate, <http://www.presidency.ro/static/Strategia%20Nationala%20de%20Apărare%20a%20Tarii.pdf>
- *** Constituția României publicată în monitorul oficial nr. 767 din 31 octombrie 2013 http://www.ucv.ro/pdf/site/constitutia_romaniei.pdf
- *** Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României.
- SARCINSCHI A. (2005) *Elemente noi în studiul securității naționale și internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/elemente_noi_in_studiul_securitatii_nationale.pdf.

¹³ Ibidem.

- MOȘTOFLEI C, POPA V. (2008) *Rolul UE în asigurarea securității globale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/rolul_eu_in_asigurarea_securitatii_globale.pdf
- DUȚU P., BOGZEANU C., (2010) *Interesele naționale și folosirea instrumentelor de putere națională pentru promovarea și apărarea acestora. Cazul României*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/interesele_nationale_si_folosirea_instrumentelor_de_putere_nationala_pentru_promovarea_si_apararea_acestora.pdf
- CIOROIANU A. (2009) – *Geopolitica Matrioșkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*, editura Curtea Veche, București.
<http://adrianseverin.com/interesul-national-si-interesele-nationale/>
<https://bogdanmandru.wordpress.com/relatii-internationale-ce-reprezinta-interesul-national/>
- „Uniunea Europei Occidentale, dizolvată oficial”, 1 aprilie 2010, http://arhiva.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles|display=Article/articleID_19814/Uniunea-Europei-Occidentale-dizolvata-oficial.html

